

Значний вплив на формування іміджу привносять проєктні технології, що дозволяють спроектувати як власне бачення студентом власного професійного образу, так і шляхи його побудови й вдосконалення.

Наведені вище педагогічні технології формування професійного іміджу можуть бути запроваджені до системи підготовки фахівців за спеціальністю Управління закладом освіти або скласти зміст дисципліни за вибором «Професійний імідж: основи імеджмейкерства в освітній галузі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Агаларова К. А. Іміджологія: текст лекцій для студентів спеціальностей 054 «Соціологія», 061 «Журналістика». Харків: НТУ «ХП», 2021. 150 с.
2. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
3. Лаврентьєва О. О., Арбузова А. А. Імідж керівника закладу освіти: ретроспективний аналіз змісту поняття. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер. Педагогіка і психологія*. 2020. № 2 (20). С. 321–327. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-37.
4. Митцева О. С. Формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти. Автореф. дис. ... к-та пед. наук: 13.00.04 / Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2021. 20 с.

УДК 373; 159.9

Тітаренко Світлана Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної педагогіки і
психології Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка, м. Глухів;
Сосновенко Наталія Василівна,
науковий співробітник лабораторії
прикладної психології освіти УНМЦ
практичної психології і соціальної роботи,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

В наш час спостерігається зростання зацікавленості різних фахівців у питаннях розвитку психіки дітей раннього віку і спроби надати комплексне та глибоке пояснення цьому процесу. Безумовно успішний психічний розвиток

дитини на ранніх етапах визначає його подальший розвиток на наступних стадіях життя. Тому на цьому етапі особливо важливо створити найбільш сприятливі умови для розвитку особистості. Саме на ранній вік впливають зовнішні стимули найбільш ефективно, і тому важливо забезпечити відповідний стимулюючий вплив в оптимальний момент розвитку окремих функцій і психічних процесів.

Оцінка психічного розвитку у дітей раннього віку стає особливо важливою через можливість ранньої діагностики та корекції. Враховуючи, що організм дитини на цьому етапі дуже пластичний, зокрема мозок, розвиток психіки спрощується і змінюється [3]. Отже, важливо, щоб дитина отримувала відповідні стимули з оточуючого середовища для повноцінного росту. Це підкреслює значення правильного розуміння розвитку дитини. У цьому контексті використання належних і адекватних методів для діагностики та оцінки психічного розвитку в ранньому дитинстві стає дуже актуальним.

Питання психодіагностики дітей раннього віку досліджували багато вчених, як українських, так і закордонних, зокрема Т. Грицишина, Т. Гурковська, Н. Карпенко, Р. Павелків, О. Цигипало, А. Гезелл, Дж. Болбі, Дж. Каган та ін. Ці вчені зробили значний внесок у розуміння психічного розвитку дітей раннього віку і розробили методики та підходи для їхньої психодіагностики. Вони допомагають батькам, педагогам та психологам краще розуміти і визначати потреби та особливості дітей у цьому важливому віковому періоді.

Одним з розробників методів оцінки психічного розвитку дітей раннього віку є американський психолог А. Гезелл. На основі власних спостережень, він визначив показники розвитку в основних сферах дитини (фізичний розвиток, мовлення, поведінка, адаптація, особистість і соціальна поведінка). Його метод став важливим еталоном для подальших розробок схожих методик у різних країнах. Проте на сьогоднішній день існує недостатньо багато діагностичних методик, придатних для роботи з дітьми раннього віку. Зазвичай розробляються

лише показники психічного розвитку, без стандартизованих процедур для їх дослідження та інтерпретації результатів [4, с. 99].

Ранній дитячий вік є періодом, коли діагностика стає відповідальним і складним завданням. Саме на цьому етапі формуються основні особистісні структури та психічні процеси дитини, розвиваються її творчі здібності. Важливо враховувати, що в цьому віці дитина ще міцно пов'язана з матір'ю, і при вступі в заклад дошкільної освіти виникає новий психологічний зв'язок з іншими дорослими. Відповідно, однією з найбільш актуальних проблем раннього дитинства є адаптація до умов закладу дошкільної освіти, і врахування особливості вікової кризи у трьохрічних дітей.

Основним аспектом психічного розвитку дітей раннього віку, який має вирішальне значення для їхнього подальшого становлення, є розвинене сприйняття. Всі інші психічні функції безпосередньо пов'язані зі сприйняттям і підпорядковані йому. Саме через сприйняття дитина отримує різноманітний матеріал для початкового розвитку своєї розумової діяльності. А інформація, яку дитина набуває на цьому етапі, є міцною основою для подальшого розвитку [4].

Психічний розвиток дітей на ранніх етапах не відбувається випадково, він має певну послідовність і підпорядковується певним закономірностям. Важливо враховувати, що психічні процеси, які спостерігаються у дітей, є лише потенціалом для подальшого розвитку. Їх повний розвиток залежить від зовнішніх умов та виховання. Тому, якщо під час діагностики та оцінки виявлено недостатність або відставання в розвитку, слід шукати причини у внутрішніх можливостях та впливі навколишнього середовища.

Ранній вік є особливо чутливим періодом для розвитку таких важливих аспектів психічного розвитку, як ходіння, мовлення, співвідносні та знаряддеві дії, перші емоційні вподобання. Якщо ці процеси не розвиваються належним чином на цьому етапі, то в подальшому їх вдосконалення може бути ускладнене. Тому важливо надати дітям відповідні стимули на цьому чутливому етапі життя.

Психічні прояви в ранньому дитинстві дуже складні, і їх не так просто виявити. Лише застосування відповідних та адекватних методів оцінки психічного розвитку може надати об'єктивні результати, що дозволить правильно прогнозувати подальший розвиток дитини [3].

На третьому році життя дитини спостерігаються значні зміни в пізнавальному розвитку, які піднімають її на більш високий рівень порівняно з попереднім роком. Сприйняття, пам'ять та стійкість уваги активно розвиваються, формується наочно-дійове мислення і з'являється наочно-образне. Такі зміни створюють передумови для подальшого успішного засвоєння оточуючого світу.

Дитина раннього віку вже може виразити фізичні стани, такі як біль, спрага, стомленість, голод тощо, а також свої бажання, наприклад, їсти чи спати. Вона також починає розуміти і встановлювати зв'язок між своїми емоційними станами (засміялася, заплакала, зраділа тощо) і подіями чи результатами діяльності, яка може бути вдалою чи не вдачею.

Поведінка дітей раннього віку характеризується афективністю, імпульсивністю та ситуативністю. Ці особливості поведінки можуть значно впливати на результати будь-якого дослідження. Тому дослідження має бути проведене кілька разів, щоб отримати об'єктивну інформацію про реальний стан психічного розвитку дитини [2].

У психодіагностиці дітей раннього віку, переважно використовується об'єктивний підхід, оскільки самооцінка і самоаналіз у дітей ще не розвинуті. Основним методом збору інформації про дітей на цьому етапі є спостереження, а також природний експеримент, під час якого створюються життєві ситуації, що відомі дитині. Зазвичай найкращі результати діагностики у дітей раннього віку досягаються у процесі проведення спостережень за ними під час занять та інших видів діяльності.

Діагностика психічного розвитку дітей раннього віку стає особливо складним завданням через унікальність нервово-психічного розвитку малюків та важливість контролю за цим процесом. Особливостями розвитку дитини на

ранніх етапах є: високий темп росту як фізичного, так і нервово-психічного; надмірна вразливість організму, нервової системи та психіки; неврівноваженість основних нервових процесів; переважання збудження над гальмуванням; обмежена рухливість нервових процесів; взаємодія фізичного і психічного розвитку, яка потребує постійного, систематичного моніторингу проявів психічного розвитку [1, с. 43].

На переконання Т. Грицишиної, існують певні діагностичні методи, які дозволяють встановити і виміряти рівень психічного розвитку дитини і якісно описати психічні процеси, різні аспекти діяльності та особливості характеру. Вони стають необхідними при визначенні вікових показників розвитку різних аспектів особистості або якостей, а також для вивчення їх вікової динаміки. За допомогою психологічної діагностики можна не лише точно оцінити психічний розвиток в ранньому віці, але й прогнозувати загальний перебіг подальшого розвитку дитини [1, с. 42].

Діагностичні методики для дітей раннього віку спроектовані так, щоб їх можна було використовувати як практичному психологу, так і вихователю в їх повсякденній роботі з дітьми в групі. Діагностичні оцінки вбудовані в процес спільної діяльності дорослих і дітей. Для проведення діагностики пропонується ряд завдань, які дозволяють виявити різноманітні аспекти розвитку дитини і сформувані комплексне уявлення про її психіку.

У процесі проведення психодіагностики дітей раннього віку існують певні труднощі, оскільки цей віковий період характеризується своєрідністю психічного розвитку дітей. Основні труднощі при психодіагностиці дітей раннього віку наступні: висока афективність та емоційна нестабільність, обмежений словниковий запас; стрибкоподібність розвитку; страх перед незнайомими дорослими; порушення концентрації уваги; труднощі в оцінці індивідуальних особливостей; недостатність самооцінки.

З урахуванням цих труднощів, проведення психодіагностики дітей раннього віку вимагає особливого підходу, терпіння та спеціалізованих

методик, які допоможуть отримати об'єктивні дані про їхній психічний розвиток.

Отже, психодіагностика дітей раннього віку є важливим етапом у визначенні їхнього психічного стану та розвитку. Особливості психодіагностики дітей раннього віку включають: необхідність використання спеціальних методик та інструментів, що враховують особливості психіки дитини раннього віку; важливість співпраці з батьками та іншими дорослими, що мають прямий контакт з дитиною, для отримання повної інформації про її розвиток та поведінку; необхідність забезпечення комфортних умов для дитини під час проведення психодіагностики, щоб уникнути стресових ситуацій та забезпечити максимальну точність результатів.

Діагностика дитини повинна проводитися в контексті діяльності, що відповідає її віковим особливостям і можливостям. У ранньому віці, ця діяльність переважно предметна. У процесі проведення психодіагностики важливо використовувати різні методики, що дозволяють розглядати особистість дитини з різних кутків зору та сформуванню комплексне уявлення про її розвиток. При цьому важливо правильно добирати методики і проводити дослідження так, щоб дитина не втомилася і не відмовилася брати участь у обстеженні. Результатом аналізу даних діагностики повинен бути комплексний психологічний портрет дитини, який допоможе надати рекомендації для батьків і вихователів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Грицишина Т. І. Діагностика предметної діяльності дитини раннього віку як основний критерій її психічного розвитку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 42 № 7 (14) 2013. С. 42–45.
2. Гурковська Т. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.
3. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя) : навч. посібник. 2-е вид. Київ : Каравела, 2010. 248 с.
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.